

על שחת ומקלחת

(שתי הערות)

הצהריים מספוא עסיסי, משתוקקת ל"קינוח סער דה" בצורת מזון יבש. אולי לשם ההרגשה הטובה, אולי למען הרגשת שובע, ואולי כדי לעכל ביתר יעילות את אותו מזון עסיסי שאכלה קודם לכן. על כן היא אוכלת מזון יבש ללא חשבון — אם הם בחוץ, או שחם לה בבטן. מעניין לראות כיצד עוזבות הפרות את האיבוס ואוכלות מן הקש, כאשר מרפדים בשעות הצהריים, ויהיה זה אפילו בקיץ (וגם אם זה קש חיטה, שאינו טעים ביותר). תופעה זו אומרת דרשני. מן ההסתכלות הניסיון אני בא למסקנה שאת השחת יש להגיש לפרות בסמוך ככל האפשר למזון העסיסי.

ואם יש משקים שמסוגלים מבחינת כוח עבודה (ומצב האיבוסים) לחלק את מנת השחת היומית בשתי ארוחות, ולהגיש ל"סירוגין" בשי" לוב עם המזון העסיסי, אין לי ספק שיבואו על שכרם. אוסיף רק שאנו אובסים בשחת את הפ" רות החולבות במשך כל עונות השנה בשעות 3-4 אחרי-הצהריים, מיד לאחר המזון העסיסי, ולשביעות רצונן של הפרות.

הערה שניה — בענין המקלחת. נראה לי שמטרתה של המקלחת היא — לקרר את הפרות בשעה שחם להן, על מנת שתוכלנה ביתר קלות לאכול ולייצר חלב גם בשעות החום. על כן אין להסתפק במקלחת "....לאחר שיחלוף ויעבור שיאו של החום" (סעיף מס' ב' באותה רשימה); יש לקלח את הפרות במשך כל היום מהבוקר ועד אחרי-הצהריים.

לא אנתח שאלה זו באופן מדעי, כי הפרות לא תמיד מתחשבות בנייתוחים אלה, אלא בר- צוני למסור מנסיוננו בשטח זה. אנו מקלחים את הפרות בחודשים החמים 3 פעמים ביום: פעם ראשונה בחליבת בוקר (6.00—10.00), פעם שנייה — בהפסקה שבין החליבות, בשעות החום הגדול, ומקלחת זו נראית לנו המועילה ביותר, היות והיא מעודדת את הפרות לאכילה (11.30—14.00), ופעם שלישית — בחליבת צהריים (14.00—18.00).

אין בכוונתי לחדש הוויכוח בבעיית האבסת השחת, לא על ערכה המזוני, לא על משקלה המכריע בהרכב מנת המזון לפרות החולבות, וגם לא על הגורם הכלכלי שבהאבסתה. כולנו נבונים, כולנו חושבים ועושים, איש-איש לפי מיטב הבנתו, ובעיקר לפי התנאים במציאות המשקית שלו; על כן לא אדרוש הכללות בנוגע לכמויות וטיבה.

ברצוני להאיר ביתר הרחבה את אותו סעיף קטן מס' 6 ברשימתו של חיים שור ב"משק הבקר והחלב" מס' 63.

"...המספוא העסיסי ביותר, הגש בשעות היום ואת השחת ותחמיץ השיכולת שועל — בשעות הלילה. ההסברים מיותרים". (ההדגשה שלי).

הרבה דעות קדומות השתרשו בין הבוקרים בשאלות הזנה, טיפול, ומימשק — ולא אחת הן משמשות בלמים בהתפתחות הענף. הפעם בר- צוני לעמוד על שתיים מהן: האחת — מועדי הגשת המזון הגס בכלל והשחת בפרט; והשניה — מועדי קילוח הפרות.

מוסכם בין הבוקרים שאת השחת מאביסים בלילה (בחדשי הקיץ) ולנוהג זה יש, ברור השם, כיסוי וצידוק מדעי ומקצועי. היות ונהג זה כה נפוץ ומקובל בין הבוקרים, מצא אותו חיים שור כמובן מאליו, ואת ההסברים — "מיר תרים".

ידוע שתהליך עיכול המזון הגס מלווה חום, וככל שאחוז התאית במזון גבוה יותר, כן גבוה החום המלווה תהליך זה. לפרה קשה להשתחרר מהחום והוא מעיק עליה בעיקר בקיץ. אך יש להבדיל בין אכילה ועיכול. לפי מיטב הבנתי מעכלת הפרה בשעות הערב והלילה את אשר אכלה ביום, בפרט כאשר המדובר הוא במזון גס אשר בכדי לעכלו, הפרה מעלה גירה, פעולה הנעשית אחרי האכילה. מכאן שלא האכילה היא "המחממת" ומכבידה אלא מה שבא אחריה. לאכילה לכשעצמה יש חוקים משלה, חוקים של טעם וריח, של רטוב ויבש, של רעב ושובע. לדוגמא: פרה, אשר אכלה מהבוקר עד שעות

קרא, חשוב, עשה!

(תדריך אוקטובר)

קיד מילד, ושלא יבוצע הדבר כעבודה נוספת מטרידה. אסור להתעלם מכך שההמלטה עשויה להיות גורם מרכזי בריווח הענף או בהפסדיו. אירגון הפיקוח על ההמלטה כנ"ל ימנע „עזרה“ מוקדמת ופזיזה על מנת „לגמור עם זה“; (5) עוזר רק בזמן הצורך; (6) בהגישך עזרה, עשה זאת בכלים נקיים, בידיים נקיות, ובבגדים נקיים. אל תזלזל בכל אלה! (7) סלק את השיליה מיד לאחר צאתה; (8) אל תפריע לפרה בזמן ההמלטה ע"י התרוצצות, רעש והמולה; (9) אחרי ההמלטה, תשקה את הפרה, או דאג שמים טריים ונקיים יימצאו בתא; בימים קרים רצוי להגיש לה מים פושרים. שחת מעולה תהיה מנתה הראשונה.

ג. הטיפול בוולד: (1) נקה את הפה והנחיריים מנוזלים; (2) יבש אותו ועסה אותו בכר נקי (אל תשתמש בשק מלוכלך אפילו ניערת אותו קודם לכן); (3) חטא את השרר (טבור) ע"י טבילתו בגביע-ביצים מלא חציו ביד רגיל; אל תקשור בחבל ואל תעשה קשרים בשרר; לדעתי, הייבוש והעיסוי היעילים ביותר מבוצעים ע"י האם; (4) כאשר אתה משאיר את הוולד עם האם ליניקה חופשית ביומו הראשון, נקה היטב את עטין האם והקפד באופן מיוחד על ניקיון המצע; (5) מנע מהוולד הרך רוח פרצים; (6) העבר את הוולד בעדינות לכלובו, המוכן מראש; מוכן מראש, פירושו — נקי ומהוטה; (7) במקרה שאתה מפריד בין האם והוולד מיד לאחר הלידה, דאג לכך שהוא יקבל את חלב האם הראשון מוקדם ככל האפשר, מיד כשיעמוד על רגליו, וממילא מובן שהחלב יהיה חם ונקי; (8) נקה את ידיך לפני שתחנך את הוולד לשתות; (9) ביממה הראשונה תגמיע בכל מנה מעט, אך לעתים קרובות (תשאל את המדריך איך עושים זאת); (10) קבע לעצמך כלל לגבי אורך הזמן של החזקת הוולדות בכלובים בודדים; (11) כדאי להקים די כלובים בהתאם לשיטה שקבעת מראש, ואל תיקבע את השיטה לפי מספר הכלובים שלךשותך; (12) ערוך את

עונת ההמלטות עומדת בפתח. נפתח במספר תזכורות בנידון.

א. ומקום ההמלטה: מאז עברנו לשיכון הפרות בסכנות הרי ברוב המשקים אין מקום מיוחד להמלטה. עם כל ההקפדה על ניקיון הסככה ע"י ריפוד יומיומי, דבר שכל עיקר לא מקובל, לצערנו, ברבים מהמשקים, הרי המלטה במחיצת כל הפרות מביאה איתה סכנות לא מעטות לרך הנולד ולפרה-היולדת. כולם מודים שדרוש מקום מיוחד להמלטה. ברור שבנין רפת המלטה כרוך בהוצאה כספית (שאמנם, לדעתי, כדאית היא), אך משק שאיננו יכול לשאת כרגע בהוצאה זו, יכול לעשות רבות לתיקון המצב. באחד המשקים בוצע הדבר ע"י הקצאת פינה בחלק מהסככה, בו מחזיקים את הפרות שב„הכ"נה“; בפינה מופרשת זו מוחזקות הפרות הממ" לטות יום-יומיים לפני הלידה עד 3 ימים שלאחריה. מקום זה מרופד באופן מיוחד והשר מירה על נקיבונ, קלה ונוחה יותר. היות ומשור כנות שם רק 3-2 פרות בעת ובעונה אחת, הרי נהנות הן משקט ומנוחה בלתי מופרעת והטיפול בהן ובוולדותיהן הוא טוב בהרבה. סידור כזה מאפשר גם, ביתר יעילות, השארת הוולד ליד האם למשך יום עד יומיים באותם המשקים הרוצים בכך.

ב. הטיפול בהמלטה. הכללים ידועים: (1) שקט; (2) נוחיות; (3) ניקיון; (4) עין פקוחה מצד הבוקר המנוסה. כדאי שבעונת ההמלטה יאורגן סידור העבודה בענף בצורה כזאת שבאור פן קבוע יימצא בוקר מנוסה מוכן ומזומן לתפ-

עובדה היא שהפרות נפרדות בשמחה מהסככה החמה ובאות ברצון למקלחת בצתריים, ללא צורך בזירוז וכפייה. אחרי המקלחת, בה שוהה כל קבוצה כחצי שעה, באות הפרות לאיבוס ואוכלות במשנה מרץ.

עזרא צמרי

קיבוץ מרחביה, אוגוסט 1964